

פחד דוד

פרשת
ויגש
ז' טבת
תשע"ו
797

י"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלובן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלובן רבי חיים פינטו זיע"א

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

הדלקת נרות 16:02 | 16:16 | 16:06 | 16:21

מוצאי שבת 17:18 | 17:20 | 17:17 | 17:22

רבינו תם 17:52 | 17:52 | 17:52 | 17:57

בשבת מכריזין על תענית י' בטבת

הילולא דצדיקיא

ז - רבי רפאל שלמה לניאדו

ח - רבי מרדכי קארביליו

ט - רבי חיים שור אשכנזי

י - עזרא הסופר

י' - רבי נתן מברסלב

יא - רבי יהושע שרבאני

יג - רבי משה מלעלוב

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
ישלח הודעה: p@hpinto.org.il

משכיל לדוד

לרעות בתבונה את הצאן

(הרהורים במלאת חמש שנים לשריפה בהרי הכרמל)

עצמים נעשים כעבדים נרצעים לרכושם ולממונם. וכך נמצא שקנו להם אדונים בדמות אלהי כסף ואלהי זהב, והם הנתונים למרותם ונכנעים תחת ידם.

הדברים נאמרים לאחר שריפת הענק שהתחוללה בכרמל (נר שני של חנוכה התשע"א). ולא בכדי סיבבו מן השמים שהאש תפרוץ דווקא ביערות הכרמל, כי הנה אליהו הנביא בעומדו בהר הכרמל הוכיח את בני עמו לאמור (מלכים א' י"ח כ"א) "עד מתי אתם פסחים על שתי הסעפים אם ה' הוא האלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו". אנשי אותו הדור השתחוו לבעל וסגדו לו, ו"הבעל" מסמל את יצר הרע, את תאוות העולם הזה ורדיפת הזהב. והוריד אליהו הנביא בכח תפילותיו אש מן השמים, לרמוז להם שמכיוון שאין בהם את אש התורה - האש שמצרפת ומזככת את האדם, כמו הזהב המתנקה ומזדכך על ידי האש, לכן הם אינם זוכים לידיבק בעבודת ה' די הצורך וכך הם פוסחים על שתי הסעפים. אולם אם אש התורה הייתה בוערת בקרבם - אין ספק ששלהבת התורה היה בכוחה לטהר ולזכך את נשמתם מכל חלאה וזוהמה, וממילא הייתה נכספת נפשם לאהבת ה' ולתורתו הקדושה.

כמו כן באותה העת הייתה עצירת גשמים ממש כפי עצירת הגשמים בזמן שריפת הענק. וידוע שמפתח הגשמים הוא בידי בורא העולם, ואינו נמסר אף לשליח, ולא בכדי עצר הקב"ה את הגשמים - את השפע היורד לעולם מכח המטר כיוון שה'זהב' - ענייני העולם הזה, החומריים מונעים מן השפע לירד לעולם. ועל כן אנו אומרים בתפילה "משיב הרוח ומוריד הגשם" כי אי אפשר לרוחניות ולגשמיות שידורו יחד. ועל כן האש השתוללה להראות לכך רמז מן השמים, שעל כל אחד מוטל לשרוף את ענייני החומר ואת בעל הזהב ותאוות העולם הזה.

וכך האש הגדולה אשר בערה בהר הכרמל, באה לרמוז לנו מן השמים שישנה חובה קדושה המוטלת על כל אדם ואדם להתחזק באש התורה ביתר שאת, ולילך בדרך התורה והמצוות מבלי לסטות ימינה ושמאל, כדברי אליהו הנביא שאמר "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעפים". ולא לשלב ענייני העולם הזה בד בבד עם עסקי רוחניות, אלא כל תאוות העולם הזה יהיו בעבור האדם כדבר מגונה, רע ומאוס שבעל כורחו מחובתו להשתמש בו לפי שבלתי אפשרי קיום מבצעו, אולם מחובתו לחוש ולהרגיש בכל עת שהתאוות המצויות בעולם הזה אינן נוגעות אליו ואין בו כל שמץ רצון לחבור אליהם ולהיות קשור עימם.

ואם אכן האדם היהודי זוכה להגיע להבנה הבסיסית הזו - הריהו כאותם הצדיקים המכונים 'רועי צאן', לפי שאף הוא נעשה שליט ורועה נאמן על מקנה הצאן המרמז לרכוש ולממון, לעושר ולשאר ענייני העולם הזה. ואשרי לו בזה ובבא.

"ויאמר יוסף הבן מקניכם ואתנה לכם

במקניכם אם אפס כסף". (בראשית מ"ז, ט"ז)

דבר תמוה הוא, כיצד הסכימו אנשי מצרים לעשות משא ומתן בבהמות כדי להשיג לחם, הרי הצאן והבקר היו סמל לאלהי מצרים. הם היו עובדים אותם ומשתחוים אליהם, הייתכן לעשות בהם מסחר כדי לזכות לפת לחם?

והתימה היא גם על פרעה, שאמר ליוסף (שם מ"ז ו') "ארץ מצרים לפניך היא במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך ישבו בארץ גשן ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לך". ופסוק זה אומר דרשני, כי הרי מצרים היו שונאים ומתעבים את רועי הצאן כמו שנאמר (שם מ"ו ל"ד) "כי תועבת מצרים כל רעה צאן". מפני שהצאן היה להם לאלוה ולמלך שהוא כל יכול, ולא יתכן ליתן עליו רועה ושליט שינהיג אותו. והנה כאן לפתע מבקש פרעה מיוסף שאחיו יהיו רועי צאן על מקנהו, ויש להבין כיצד התרצה פרעה לכך?

וכדי להבין זאת, יש להתבונן ולראות שאבות העולם - המהווים את יסודותיו של עם ישראל, תפסו אף הם במלאכת רעיית הצאן. יעקב אבינו היה רועה את צאנו של לבן, ומשה רבנו רעה את צאן יתרו חותנו. וכן דוד המלך הנהיג את צאנו ומשם לקחוהו להימשח למלך.

ונראה לי לומר בזה כי יש בכך לקח ומוסר השכל לדורות עולם. לפי שיש לדעת את הדרך הנכונה לעבודת ה' יתברך, כיוון שהצאן והבקר מרמזים לממון ולרכוש, לעושר ולשאר הנאות העולם הזה. ואותם צדיקים, אבות העולם היו 'רועי צאן' כלומר הם היו הרועים והמנהיגים, השולטים על הצאן - שהוא הרכוש והממון שברשות האדם. הם ידעו נכונה לכוון ולנווט את רכושם ולהשתמש בו אך ורק בכדי לעשות את רצון ה' ולקיים בו מצוותיו.

הצדיקים הללו ידעו והבינו שמקנה הצאן והעושר אינו מהווה מטרה ותכלית בחיים, אלא רק כאמצעי לסייע לאדם להתפרנס ולהתקיים וכן לבסס מחייתו רק כדי להגיע למטרה הנכספת שהיא קיום התורה והמצוות. כי זהו העיקר בחיים ועל כן העושר לא סימא את עיניהם והם לא רדפו אחריו, וכך זכו להיות 'רועי צאן' במובן האמיתי של השליטה והמלוכה על הצאן החומרי - הנכסים והרכוש שברשותם.

אולם אלו המסתאבים בענייני העולם הזה, ושקועים בתאוות החומריות וכל מגמתם בעולם הזה הינה אך ורק להוסיף ולהשיג כסף וזהב, תאוה נוספת וכבוד מדומה בחושבם שלשם כך נוצר האדם, רק "אכול ושתו כי מחר נמות". ומתוך מחשבה מוטעית זו הם שמים להם למטרה את כל הנאות העולם הזה, הרי שאינם נקראים 'רועי צאן' כי הם אינם מצליחים לשלוט על מקנה הצאן והרכוש שברשותם, אלא אדרבה נהפוך הוא - מקנה הצאן, הרכוש והעושר שברשותם הם המולכים והמושלים עליהם, המה השולטים עליהם. ויאילו הם

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר
הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

נתינה מתוך הדחק

באחת השבתות ביושבי בבית הכנסת, עוד לפני שהתחילה התפילה שמתי לב לכך שכל המושבים בבית הכנסת מלאים, והבנתי שאם יבוא יהודי נוסף וירצה להצטרף לתפילה במקום, הוא יאלץ להתפלל בעמידה או שיהודי בעל מידות טובות יקום ויפנה לו את מקומו.

עודי מהרהר בדבר, נכנס לבית הכנסת יהודי זקן והחל להסתובב בין המושבים בחיפוש אחר מקום פנוי שיוכל לשבת בו. כיוון שכל המושבים כאמור היו תפוסים הוא לא מצא לעצמו מקום, עד שאחד המתפללים קם ממקומו וקרא לעברו: "בא, בא, למה אף אחד עדיין לא קם בשבילך? נו, בא שב במקום שלי".

היהודי המבוגר שהקריאה כוונה אליו חש בושה עצומה מקריאה זו, וסירב לשבת במקום שהתפנה לו. אך המתפלל שפינה לו את מקומו דחק בו ואמר: "בא שב, אין מקום פנוי אחר".

הזקן התעקש על סירובו, וכבר ראיתי אותו פונה לכוון היציאה במטרה לעזוב את בית הכנסת.

בשלב זה חשתי צורך להתערב. קמתי ממקומי וקראתי ליהודי המבוגר שיואיל לשבת במקום שפינו בשבילו, אך הוא אמר שאיננו מעוניין להקים את המתפלל ההוא.

ניסיתי לשכנע אותו ולומר לו שהמתפלל

פינה לו את כסאו מרצונו החופשי, ואיש לא אמר לו לעשות זאת, אולם הזקן השיב לי:

"נכון, המתפלל הנדיב פינה לי את המקום שלו מדעתו, אבל הוא עשה זאת מחוסר ברירה וללא שום רצון עצמי, ולכן אינני מעוניין לשבת במקום שלו.

דבריו הכנים של הזקן חדרו לנשמתי ואני למדתי כלל חשוב בבין אדם לחברו.

כאשר יהודי עושה חסד עם הזולת, עליו לדאוג שהדבר יעשה מתוך כבוד לאדם שאיתו נעשה החסד. משום שאם מעשה החסד נעשה בכפייה ומתוך אונס, הוא איננו יכול לגרום לאחדות ולכבוד הבריות, אלא עלול לגרום לביזיון ולבושה לזולת, ובכך הוא מרחיק את השלום והאחדות מתוך עם ישראל.

התורה חסה על כבודם של ישראל

ארע עימי ובאחד הימים בעת שמסרתי שיעור התפרץ לפתע אדם לתוך בית המדרש, והתחיל לדבר נגדי במילים קשות.

משתתפי השיעור קמו מיד להשתיקו ובמקום פרצה מהומה רבה, צעקות וויכוחים מחרישי אוזניים נשמעו מכל עבר, האדם המתפרץ לא נרגע וציבור האנשים ניסה שוב ושוב להרגיעו, הרעש הלך גבר ונראה היה שכל העניין יצא מכלל שליטה. כיון שכך קמתי ויצאתי מחוץ לבית המדרש, מתוך מחשבה שאין לי כל קשר למהומה שפרצה בבית המדרש.

כאשר המשתתפים הבחינו בי יוצא החוצה, הם מיהרו לקרוא לי שאכנס לבית המדרש ואמשיך בשיעור.

"מדוע ביזיתם את אותו אדם?" גערת בהם.

"כבוד הרב, קינאנו לכבודו של הרב, ולכבוד תורתו". השיבו לי האנשים בפליאה.

שיבחתי אותם על כוונתם הטובה שקינאו לכבוד התורה, אך אמרתי להם שגם כאשר יהודי מצווה להוכיח את רעהו עליו לעשות זאת על פי ההלכה, על פי הדינים הכתובים בתורה הקדושה. ועוד הוספתי ואמרתי להם שצורת התוכחה צריכה להיות בנחת וביישוב הדעת ולא בהתלהמות ובצעקות כפי שארע בבית המדרש בדקות האחרונות.

תורתנו הקדושה חסה על כבודם של ישראל בכל עת ובכל מצב, גם כאשר הם טועים. וכשם שהתורה מצווה על יהודי להוכיח את חברו, באותה מידה היא מצווה עליו להמשיך לאהוב אותו ולשמור על כבודו הראוי לו בעיני עצמו ובעיני הבריות.

נאמר: "הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תישא עליו חטא" (ויקרא יט, יז). ומבאר רש"י: "לא תישא עליו חטא - לא תלבין את פניו ברבים". כלומר, גם כאשר האדם מצווה להוכיח את חברו על מעשיו, עליו לעשות זאת בכבוד הראוי וללא שילבין חס ושלום את פניו ברבים.

בטוב טעם

טעמי מנהגי ישראל

המנהג לכרוך את רצועות התפילין בשני צידיו, כעין כנפיים, לפני הכנסתם לתיק התפילין.

והטעם הוא זכר לנס שנעשה לאלישע בעל כנפיים, כפי המסופר בגמרא מסכת שבת:

פעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו. והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק, ראהו קסדור (ממונה) אחד. רץ [אלישע] מפניו ורץ [הקסדור] אחריו, וכיון שהגיע אצלו נטל מראשו ואחזו בידו.

אמר לו; מה זה בידך? אמר לו; כנפי יונה.

פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה. לפיכך קורין אותו 'אלישע בעל כנפיים'.

במרה מפטירין

הפטרת השבוע: "ויהי דבר ה' ואתה בן אדם". (יחזקאל ל"ז)

הקשר לפרשה: בהפטרה מסופר על מלכות יהודה ויוסף שלעתיד לבוא הם יתאחדו ככתוב: "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף וגו', והיו לאחדים בידך". והוא מענין הפרשה, כשיהודה נלחם להצלת אחיו בנימין ולבסוף כל השבטים התאחדו עם יוסף הצדיק המושל בכל ארץ מצרים.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

היצר מפתה ומטעה

מדוע איסור לשון הרע מופקד כל כך בעיני בני אדם? כמה סיבות מונה לכך החפץ חיים זצ"ל: אצל האנשים הפשוטים הסיבה היא כיון שאינם יודעים כלל שאיסור לשון הרע הוא גם בדבר אמיתי. ולבני תורה שיודעים שיש בכך איסור, היצר הרע מטעה אותם באופנים אחרים, או שהוא מחליט בדעתו שאותו אדם הוא חנפן, ואומר לו היצר שמצוה לפרסם את החנפים והרשעים. או שאומר לו שהוא בעל מחלוקת, ומותר לדבר עליו. או שמטעה אותו בהיתרים אחרים שיש להם מקור בהלכה, (ובדרך כלל אינם נכונים). ולפעמים מסיתו היצר שאין דבר זה בכלל לשון הרע, כגון מה שרגילים אנשים לומר שלפרסם על אדם שאינו חכם אין זה לשון הרע. ואין זה נכון.

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

הכרת הטוב

"ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לא-להי"
יצחק אביו". (מו, א)

מפרש רש"י - "לא-להי יצחק אביו, חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו, לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם".

יעקב אבינו, בהתבשרו על בנו יוסף החי במצרים שמח שמחה גדולה עד למאוד. עיקר שמחתו הייתה על כך שיוסף שלט בעצמו ולא שכח תלמודו. יעקב לא שמח על המלוכה הפיזית אלא על המלוכה הרוחנית, שאיזהו גיבור הכובש את יצרו (אבות פ"ד מ"א). התורה מכונה "כבוד" (אבות פ"ו מ"ג), יוסף ואומר לאחיו "והגדתם לאבי את כל כבודי" (בראשית מה, ג), אין מדובר בכבוד אישי אלא בכבוד התורה. ועוד, שלא פגם בברית קודש שנקראת כבוד.

ויעקב אבינו שמח שמחה גדולה וכאות הוקרה הוא מקריב זבחים, ומגיש הפסוק שיעקב זבח זבחים לא-להי יצחק אביו. ומבאר רש"י במקום שמכאן למדים שגדול כיבוד האב מכיבוד הסב. ויש לשאול מדוע התורה מצאה לנכון ללמדנו הלכה זו דווקא כאן ולא במקום אחר, ובודאי שבדברי רש"י טמון עומק רב.

וראיתי במפרשים שכאשר יעקב אבינו מגיע לידי הבנה שהוא צריך לרדת למצרים על דבר בנו יוסף - הוא מתמלא בעצבות, כיון שחשש שרוח הקודש תעזבו בשנית בשל גילולי ארץ מצרים. ויעקב לא יכול היה לסרב לבקשת בנו היות ויוסף היה מלך, ואם ימנע מלקיים את דבריו יחשב למורד במלכות. יעקב אבינו בצר לו מקריב זבחים לקב"ה ומתפלל שימנע ממנו ירידה זו. ויעקב מקריב את הזבחים דווקא לזכות יצחק אביו היות ויצחק בהיותו עולה תמימה שעלתה על המזבח, לא ירד לארץ מצרים גם כאשר היה רעב בארץ, מפני שגופו נתקדש במעשה העקידה (ב"ר סד, ג).

וחשב יעקב שבזה שהוא מקריב זבחים לזכות אביו, יהיה בכך כוח ויכולת לעורר רחמי שמים שגם ממנו תימנע החובה לרדת לארץ גילולים ועבודה זרה, כשם שמאביו נחסכה ירידה זו. ואם יבוא השואל וישאל מדוע יעקב לא מקריב לזכות זקנו אברהם ואביו יצחק יחדיו, אלא רק לזכות אביו. יש להשיב שאברהם אבינו נצטוו בזמן הרעב לעזוב את ארץ כנען ולרדת לארץ מצרים, ועל כן כאשר יעקב זקוק לישועה הוא אינו רוצה להזכיר את אברהם, מפני שגם הוא ירד למצרים, ולכן הזכיר יעקב רק את אביו יצחק, שהקב"ה חסר ממנו את זו הירידה על דבר העקידה (עי' קדושת לוי ויגש).

וכמו כן נראה לבאר מדוע יעקב מקריב רק לזכות אביו ולא לזכות זקנו גם יחד, שבזמן שאברהם ירד למצרים פרעה לקח את שרה לביתו, וכאשר פרעה רצה לפייס את אברהם על מעשהו זה, הוא נתן לו במתנה את ארץ גושן (פרקי דר"אפכ"ו). וידע יעקב שאם הוא יקריב קרבן גם לזכות אברהם עלולה מכוח זה להתעורר ארץ גושן ולתבוע בשמים שעם ישראל ירד אליה וישב על אדמתה, והיות ויעקב רצה לעורר רחמי שמים ולהימנע מלרדת לארץ מצרים, הוא אינו מזכיר את אברהם זקנו.

ובאשר לשאלה מדוע התורה מצאה לנכון ללמדנו שגדול כיבוד אב מכיבוד סב דווקא כאן, נראה להשיב שכאשר יצחק שמע שיוסף נטרף על ידי חיה רעה, הוא הזיל דמעות והשתתף בצערו של יעקב בנו, וכאות תודה על כך שיצחק השתתף בצערו של יעקב על דבר יוסף והזיל דמעות, וודאי שדמעותיו עשו רושם בשמים והובילו להצלתו של יוסף, אזי כאשר יעקב מתבשר שבנו חי וקיים והוא מלך במצרים, הוא ממחר להקריב זבחים לא-להי יצחק אביו, ובמעשה זה הוא מוקיר טובה לאביו. ועתה ניתן אם כן להבין מדוע התורה לימדה אותנו לימוד זה דווקא כאן.

ומכאן למדים עד כמה נאה כוחה של הכרת הטוב, שאדם המכיר טובה לחברו סופו להכיר טובה אף כלפי שמיא, שהרי הקב"ה מטיב עם האדם וימם ולילה, וכמו שמצאנו בענין זה אצל יעקב שהכיר טובה להקב"ה ולאביו, והקריב קרבן בהזכירו את זכות אביו יצחק שניחם אותו בשעת השמועה שמת יוסף בנו.

אמרי שפר

מדרשי חז"ל על פרשת השבוע

סימן ליראת שמים

"ויגש אליו יהודה". (בראשית מד, יח)

אמר רבי יוחנן; בשעה שתפס יוסף הצדיק את בנימין ואמר להם לאחיו "האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד". אמר לו יהודה; בנימין את תפוס ושלוש בבית אבא?

מיד כעס יהודה ושאל בקול גדול והלך קולו ד' מאות פרסה, עד ששמע חושים בן דן וקפץ מארץ כנען ובא אצל יהודה ושאלו שניהם ובקשה ארץ מצרים ליהפך עליהם.

אמר רבי יהושע בן לוי:

אף אחיו כיון שראו יהודה שכעס, אף הם נתמלאו חמה ובעטו בארץ ועשו אותה תלמים תלמים, שנאמר (איוב ד) "ליש אובד מבלי טרף" זה יהודה שמסר עצמו על בנימין. אמר שמא ימחול הקב"ה על אותו עון שהטעיית את אבא ואמרתיו לו אני מביאו לך.

באותה שעה נתמלא חמה על יוסף. כיון שראה יוסף סימנין של יהודה מיד נדעזעז ונבהל. אמר אוי לי שמא יהרגני.

ומה הן סימנין שהיו בו ביהודה?

של בית שילו אמרו; שני שילטונין זולגות דם, ויש אומרים כמין שלטי הגבורים. וחמשה לבושים היה לובש נימה אחת היתה לו בלבו כיון שהיה כועס קורע את כולם.

מה עשה יוסף? באותה שעה אותו עמוד של אבן שהיה יושב עליו בעט בו ועשאו גל של צרורות. מיד תמה יהודה ואמר; זה גבור ממני.

באותה שעה אחז יהודה חרבו לשולפה מתערה ואינה נשלפת לו. אמר יהודה; ודאי זה ירא שמים הוא.

(מדרש רבה)

סימנים לדורות

"ולבנימין נתן שלש מאות כסף". (בראשית מה, כב)

כתב רבי טוביה בלקחו הטוב:

לפי שצפה ברוח הקודש שעתיד לצאת מבנימין מרדכי שעולה מניינו רע"ד, הוסיף שמו עליו, הרי רע"ה. הוסיף עליהן אותיות אבותיו, בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני, שהן ק"ה, הרי שלש מאות.

חמש חליפות שמלות; כנגד ה' בגדי מלכות שלבש מרדכי, שנאמר "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכל"ת וחוי"ר ועטר"ת זהב גדולה ותכרי"ך בוץ וארגמ"ן".

ודברי מדרש הן. אלא דרך הפשט כך הוא:

שלש מאות כסף בשביל עשרת בניו שקראם על שם חיבתו, שלשים לכל אחד מהם. וחמש חליפות שמלות, שכך היה בדעתו של יוסף לעשות מעשיו בחימוש, שנאמר "וחמש את ארץ מצרים" (בראשית מא, לד), "ונתתם חמישית לפרעה" (שם מז, כד), וכן המנות שנשאו לבנימין מאת פניו חמש ידות היתה מרובה.

(שכל טוב)

סימנים של תורה

"ואת יהודה שלח לפניו". (בראשית מו, כח)

אמר רבי נחמיה; להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם תורה ושיהיו השבטים הוגות שם תורה.

תדע לך שכן הוא, כיון שהלך יוסף מאצלו היה אבינו יעקב יודע באיזה פרק פרש ממנו שהיה משנה אותו.

כיון שבאו אחיו ואמרו לו "עוד יוסף חי", לא היה מאמין שנאמר "ויפג לבו כי לא האמין להם". ונזכר יעקב באיזה פרק פרש ממנו שהיה משנה אותו. וכיון שבאו אחיו יוסף ואמרו לו, אמר להם; נתן לכם סימן באיזה פרק פרש ממני? מה עשה? נתן להם עגלות, שנאמר "ויתן להם עגלות" [רמז לסוגיית 'עגלה ערופה' שלמד איתו כשנפרד ממנו].

ללמדך, שבכל מקום שהיה יעקב יושב, היה עוסק בתורה כשם שהיו עושין אבותיו. שנאמר "וישמור משמרתו מצוותי חוקותי ותורתו".

(ילקוט שמעוני)

פרקים במסכת חינוך הבנים

פלגי מים

החשיבות העצומה והתועלת הגדולה המוחשית של העמקת הקשר של ההורים עם ילדיהם, אינה ברורה דיה למרבית ההורים שבינינו. אם אכן היה לנו מושג מה על העוצמה החינוכית של הקשרים הללו ובעיקר טיפוח הידידות ביניהם, אשר אין להם מחליף, כי אז היו ההורים משקיעים מזמנם פי כמה וכמה - עם הנאה עצמית, מתוך מחשבה ברורה שטיפוח הקשרים מביא בסופו של דבר להצלחתם בחינוך הבנים. מחשבה טובה זו היתה מכריעה בקלות את חוסר הזמן וקוצר הרוח שלעיתים מלווה את שיגרת היום יום.

הקב"ה מעיד על אברהם אבינו עליו השלום: "כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". מכך אנו למדים שעיקר החינוך הוא להביא לידי כך שהבנים ירצו לצעוד אחרי ההורים, ללכת בנתיבתם.

והשאלה הנשאלת כמובן היא; איך עושים זאת? בכדי לענות על שאלה זו, נשאל שאלה נוספת; מה מביא את הילד לרצות לקבל את דברי ההורים, לשמוע להם וללכת אחריהם?

המענה החינוכי לשאלה זו מביא אותנו לקבוע כאן את הכלל החשוב והחינוכי: יחסי הידידות, הקירבה, בין ההורים לילדים, אלו משמשים למעשה את הגשר הטבעי, שעליו עוברת

אנשי אמונה

אורחות חיים מתוך הספר "אנשי אמונה" לתולדות צדיקי משפחת פינטו זיע"א

גב' אסתר פרץ סיפרה למו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א:

בילדותה כשהיא היתה לערך בגיל חמש שנים, הלכה פעם עם הסבתא שלה ברחוב העיר בקזבלנקה. והנה הם מבחינים ברבי חיים פינטו זיע"א, כשהוא צועד לקראתם עם משמשו, וכל האנשים שעברו באותו רחוב באו אליו כדי לקבל את ברכתו. וגם היא הלכה עם סבתא כדי לקבל ברכה.

רבי חיים זיע"א הניח את ידו ממעל לראשה של גב' פרץ (מבלי שח"ו יגע בראשה), ובירכה ברפואה שלימה, שתזכה להתחתן ותהיה עשירה. ואכן המתברכת זכתה לכל הברכות שהצדיק ברח אותה.

ואמנם, ראינו כי תמיד כ"ק רבי חיים פינטו זיע"א היה מברך אנשים ונשים בעושר. ובוודאי כוונתו היתה שהם יתעשרו ויעשו בעושרם צדקה וחסד עם הזולת. שהרי אם לא כן מה שווה להם כל כספם וזהבם. והרי אדם שאינו מהנה מכספו לעניים ולתלמידי חכמים, ריבוי הכסף הוא רק לרעתו ח"ו, בבחינת "יש עושר שמור לבעליו לרעתו". לאחר מכן ניגשה איזו אשה עם בתה אל הרב בכדי לקבל את ברכת הצדיק. הביט הרב על הבת וסרב לברך אותה. האמה פרצה בבכי ובקשה מהרב: "אנא, תברך גם את בתי".

הרב המשיך ביסורבו והסביר לה גם את סיבת הדבר: "אני כבר רואה שהיא רוצה לעשות דברים לא רצויים. אם כן כיצד אני עוד אשפיע עליה ברכות, כדי שתהנה מהברכות לדברים לא טובים?" ולא בירך.

ואכן, גב' פרץ סיפרה, כי לימים אותה בת נישאה לגוי, רח"ל.

רואים אנו מכאן את כוחו של הצדיק ורוח קדשו. כמו שנאמר אצל משה רבינו "ויפן כה וכה וירא כי אין איש", ראה שלא יצא ממנו אף אדם טוב - לכן הרגו. גם כאן ראה רבי חיים פינטו זיע"א שלא יצא ממנה אדם טוב, לכן לא האציל עליה ברכה. שכן ידוע הוא, כל מי שהתברך ממנו התברך אח"כ בעושר ואריכות ימים, ועד היום כולם נהנים מברכותיו. ולכן סירב הצדיק לברך אותה, כדי שח"ו לא תשתמש בדברים שליליים מכח הברכה.

שגם התורה מחייבת אליו, חובקת אותו בחום. אולם אם הם גוערים בו ודוחים אותו, כך הוא גם מקבל את דבריהם והתורה מתקבלת אצלו לדבר קשה.

לגבי המחנכים והמחנכות; המציאות מעידה על כך בחוש שמחנך שהוא מסביר פנים לילדים, מתייחס אליהם בשלווה ורוגע, ומאמץ אותם אל ליבו, אזי נעים להניכיו לשמוע אותו. נוח וטוב להם לציית לו ולמלא את הוראותיו. כך גם התורה שלו מאירה להם ומושכת את לבם. התורה נוחה ונעימה וטובה להם. וכן גם להיפך; אם הם מגיעים למוסד החינוכי כשהם מתוחים, טעונים בכעסים ובאופיים הם גם רגזניים - אזי גם פנים שאלו יש לדבריהם ולתורתם.

רעיון נפלא זה טמון בדברי חז"ל במסכת אבות (ד. יב): "רבי אלעזר בן שמוע אומר; יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חברך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים". ביאור הדברים הוא שהחשיבות ורוממות היחס שיש לילד אל מורא רבו, זהו אותו הגשר שביני בסופו של דבר למורא שמים, ועל כן מורא שמים נקבע לפי ה"מורא רבך". הדברים אמורים לא רק לילדים קטנים אלא גם לנערים ולבחורים.

אם נרצה לסכם את הדברים עד כה, ניתן לומר שהורים שהם משתדלים לפתח עם הילדים יחסי קירבה וידידות, אזי הם משוחחים איתם בנעימות ובשלווה והם גם מתייחסים אליהם בסבלנות ובשמחה. באותה מידה הסלא אמורים להתפעל מכל שמץ של התנהגות רגזנית מצידם במצבים מסויימים, או במצבי רוח משתנים. כל שכן שאין להם להתיימש בכל פעם שהילדים לא התנהגו בדיוק כפי שמצופה מהם. התפיסה שהילד הוא מתנהג בדרך כלל בצורה מכובדת ואחראית, צריכה ללות אותנו בכל רגע נתון מבלי להתייחס למעידות חד פעמיות שמלוות כל ילד במהלך שנותיו הילדותיות. רק כך נזכה ללוות את ילדינו ברגעים הטובים והפחות נעימים ולהצמידם בבטחה אל חוף מבטחים.

ונמסרת התורה מדור לדור. בכדי לפתח יחסי ידידות וקירבה עם הילדים, צריכים ההורים להיות קודם כל בבחינת "זכו - שכינה שרויה ביניהם".

הרוגע בבית, אוירת הנעימות, קורת הרוח והשלווה ביו בני הזוג, הם אלו המושכים את הילד באופן טבעי וחזק לבית. כשטוב לו ונעים לו בבית, הרי הוא נמשך בטבעיות לדבוק בו וללכת אחריו. הבית בו הוא גדל, מצטייר בעיניו כמודל נכון ונחמד לחיקוי, כזה שהשאיפה הטבעית היא מכוונת לצעוד באותה דרך שהם ראו בבית ההורים בילדותם.

לעומת זאת בבית שיש בו ח"ו מריבות ומתחים, כעסים ורגזנות, כתלי הבית, באופן טבעי מתקבלים אצל הילד כמשהו שחור ודוחה, הוא שואף לברוח...ולברוח - כשהכוונה היא בעצם לשאוף להיות אחרת, שונה לחלוטין ממה שהורגלו אליו. ואותה הרגשה רעה, עלינו לזכור, היא מלווה גם את הדברים הנכונים והחיוביים שהוא שמע בבית, כל דבר שהוא קשור לבית כבר קיבל אצלו טעם מר ובהמשך גם נדחק לפינה חשוכה אי שם במעמקי הלב.

לחינוך הטוהר והנעים של הבית, אין שום תחליף בעולם. הילדים אמנם מתחנכים במוסדות תורה, בתלמוד תורה ובישיבה. הבנות מתחנכות בבתי ספר על טהרת הקודש. אולם ניכר על כל ילד ונער, על כל ילדה ונערה, אם הם באים מבית שבו הרעיפו עליו חום וטוהר, לצד אהבת תורה וטללי יראת שמים. אנו מניחים כאן כהנחת יסוד שמוסדות החינוך תרמו ועזרו בעזרה עצומה לבניין הרוחניות של הילד, אולם את החלק היסודי של החינוך מבית, אין אחר יכול למלא.

ההורים והמחנכים הם בבחינת מוסרי התורה אל הילד, וכך הם מצטיירים בעיניו. לכן התורה והמצוות מתקבלים אצלו, מקרינים לו חום ואהבה, ידידות וקירבה - הוא גם מקבל את התורה שבפיהם בצורה חיובית. וכאמור, אם ההורים מחייכים אליו, הוא מרגיש